

تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی از نظر توجه به مؤلفه های تربیت اسلامی

مریم اسکندری ۱، مریم انصاری ۲ و زیبا شفیعی ۳

۱- کارشناس ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش-دانشگاه پیام نور پیربکران-اصفهان - ایران

۲- استادیار گروه علوم تربیتی-دانشگاه پیام نور- اصفهان - ایران

۳- استادیار گروه الهیات- دانشگاه پیام نور- اصفهان - ایران

چکیده

هدف تحقیق حاضر تحلیل محتوای درس هدیه های آسمانی بر اساس توجه به مؤلفه های تربیت اسلامی می باشد. روش تحقیق توصیفی از نوع تحلیل محتوا بوده است. جامعه آماری این پژوهش کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی است که شامل ۵ جلد و ۵۴۵ صفحه کتاب که در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ چاپ و تألیف شده است. به همین منظور این کتب مورد بررسی قرار گرفت و سپس به بررسی مؤلفه های تربیت اسلامی از جمله تربیت اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی در سه بعد «متن»، «پرسش»، «تصویر» های کتب پرداخته شد. از ابزار چک لیست محقق ساخته و فیش برداری استفاده شده است. برای تحلیل داده ها، آمار توصیفی (درصد و فراوانی) مورد استفاده قرار گرفت. نتایج اصلی پژوهش نشان داد که میزان توجه «متن، تصاویر و پرسش» این کتب به تربیت اعتقادی بیشتر است و بعد از تربیت اعتقادی به ترتیب به تربیت فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی توجه شده است. یافته دیگر پژوهش حاضر، این است که بیشترین توجه این کتب در تربیت اعتقادی در پایه پنجم و سوم است و کمترین میزان توجه در پایه دوم می باشد. نتایج نشان داد بیشترین میزان توجه این کتب در تربیت اخلاقی در پایه سوم و کمترین توجه در پایه ششم می باشد. یافته دیگر پژوهش این است که بیشترین میزان توجه کتب در تربیت فرهنگی در پایه چهارم و کمترین آن در پایه دوم است. در نهایت اینکه نتایج نشان داد که بیشترین میزان توجه کتب هدیه ها در تربیت اجتماعی در پایه سوم و کمترین توجه در پایه ششم است.

واژه های کلیدی: تحلیل محتوا، هدیه های آسمانی، تعلیم و تربیت اسلامی

مقدمه

یکی از مهم ترین و اساسی ترین اهداف و اولویت های نظام های آموزشی در کشورهای مختلف جهان، به ویژه آن دسته از کشورهایی که با رویکرد و نگاهی دینی، دغدغه اتصاف و آراستگی دانش آموزان را به صفات و فضایل اخلاقی و ارزشی دارند، تلاش در جهت فراهم کردن زمینه های لازم به منظور تربیت دینی شایسته و کارآمد یادگیرندگان خود می باشد درواقع، این تصور و برداشت اساسی وجود دارد که از طریق اجرای برنامه های آموزشی و درسی مرتبط با تربیت اسلامی، اهداف و سیاستهای نظام آموزشی درحوزه های اخلاقی، ارزشی، معنوی و مذهبی امکانپذیر و عملی گردد. بر این اساس می توان گفت «در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران به سبب ویژگی اسلامی آن، دستیابی به اهداف تربیت دینی از جایگاهی ویژه برخوردار است».

تعلیم و تربیت یکی از نیازهای ضروری انسان ها برای قرار گرفتن در مسیر صحیح زندگی است. تحقق هدف آفرینش انسان تنها در پرتو تعلیم و تربیت مسیر است. به این منظور خداوند متعال انسان را به نیروی عقل و ابزار معرفت تجهیز کرده پیامبرانی را با دلیل روشن و احکام و قوانین محکم برانگیخت و رسالت تعلیم و تربیت انسان را به آنان سپرد. تربیت اسلامی یعنی پرورش همه جنبه های فکری و عاطفی و جسمی و اجتماعی شخصیت اسلامی و ساماندهی رفتارهای او بر اساس مبانی و دستورهای اسلامی برای تحقق هدف های اسلام در زمینه های گوناگون زندگی. (صالحی، یار احمدی، ۱۳۸۷، ص ۲۴)

محتوای برنامه درسی از نظر نقشی که در تحقق اهداف ایفا می کند، از اهمیت خاصی برخوردار است. از آن جا که برنامه ریزی، تدوین، تغییر و روزآمد کردن کتب درسی یکی از الزامات نظام آموزشی است، تحلیل و بررسی علمی آن اهمیت خاصی پیدا می کند. این تحلیل به دست اندرکاران و مؤلفان کتاب های درسی کمک می کند تا در هنگام تدوین، گزینش و انتخاب محتوای کتاب های درسی، دقت بیشتر نموده تا ضمن تسهیل یادگیری، زمینه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را فراهم آورند؛ در حقیقت، تحلیل محتوا کمک می کند تا مفاهیم، اصول، نگرش ها، باورها و کلیه اجزای مطرح شده در قالب درس های کتاب، مورد بررسی علمی قرار گیرند (یارمحمدیان، ۱۳۸۱) با تحلیل محتوا، نقاط ضعف محتوا آشکارتر شده، ضرورت پیروی یا ایجاد یک برنامه استاندارد، بیشتر احساس می شود. کشورهای موفق در آزمون تیمز، کشورهایی بوده اند که در زمینه تدوین استانداردهای آموزشی یا چارچوب برنامه درسی، پیشگام بوده اند (بدریان و رستگار، ۱۳۸۵) از طریق تحلیل محتواست که می توان به ویژگی های یک کتاب درسی پی برد و ضعف ها را در محتوای کتاب های درسی شناسایی و معرفی نمود. از سوی دیگر، با توجه به این که نظام آموزش و پرورش ایران از نوع متمرکز است، اغلب وقت کلاس به کتاب درسی اختصاص پیدا می کند و همه آموخته های دانش آموزان بر اساس کتاب درسی سنجیده می شود؛ پس در کشور ما به لحاظ اهمیت و جایگاه کتاب درسی، تحلیل محتوا ضرورت بیشتری پیدا می کند (کریمی، اسدبیگی و کریمی، ۱۳۹۲)

از آنجا که دانش به سرعت رو به افزایش است، موضوع درسی مورد استفاده در مدرسه به تندی می تواند متروک شود؛ بنابراین باید در انتخاب محتوا دقت شود و الزامیست محتوا متناسب با تغییرات علم، تغییر کند. همچنین محتواهای مهم و با اهمیت در کتاب های درسی لحاظ شوند (نیکلس، ترجمه دهقان، ۱۳۷۷).

درمیان انواع مواد درسی مختلف، درس دینی جزء لاینفک برنامه درسی مدارس مابده شمار می رود و درسال های اخیر، توجه به نیازهای نو در عرصه آموزش دین رویکردهای جدید در آموزش، توجه بیش از پیش به یادگیری جنبه های نگرشی آموزه های دینی، لزوم بهره گیری از روش های نوین در تعلیم و تربیت دینی و توجه به تربیت دینی، برای شکل دهی به رفتارهای دینی و تقویت احساس دینی از طریق شناخت دین و تفکر در آن، متخصصان تعلیم و تربیت دینی را برآن داشته است تا با برنامه ریزی دقیق و مطالعه جامع الاطراف در این خصوص دست به کارتهیه برنامه های نوین برای تعلیم و تربیت دینی گردند. در این باره تلاش های فراوانی صورت گرفته است و «هدیه های آسمان» اولین محصول این اقدام مبارک است. کتاب درسی هدیه های آسمان، کتاب درسی رسمی درحوزه تعلیم و تربیت دینی در کشور قلمداد می شود.

با توجه به اینکه تنها منبع آموزش مفاهیم و تعالیم دینی - اخلاقی و اجتماعی در دوره ابتدایی کتاب هدیه های آسمانی است، بررسی و تحلیل دقیق محتوای این کتاب و میزان مطابقت آن با مؤلفه ها، اصول و اهداف تربیت اسلامی ضروری مینماید. مساله و محور اصلی این پژوهش بررسی و تحلیل محتوای کتابهای درسی هدیه های آسمانی دوره ابتدایی بر اساس مؤلفه ها و اهداف تعلیم و تربیت اسلامی می باشد. تعلیم و تربیت اسلامی دارای مؤلفه ها، ویژگی ها و اهداف متعددی است این مؤلفه ها شامل تربیت اعتقادی، تربیت اخلاقی، تربیت فرهنگی و تربیت اجتماعی می باشد. با توجه به رویکرد ویژه ی علامه طباطبایی (ره) به مبحث تربیت اسلامی در این تحقیق از دیدگاههای ایشان در کتاب ارزشمند تفسیر المیزان، استفاده شده است. از مقاله (صالحی و یار احمدی، ۱۳۸۷، ص ۲۳-۵۰) تحت عنوان «تبیین تعلیم و تربیت اسلامی از دیدگاه علامه طباطبایی با تاکید بر هدفها و روش های تربیتی» جهت تبیین مؤلفه ها استفاده گردیده.

پیشینه تحقیق:

بنا به اهمیت تربیت در سنین پایین و همچنین نقش تربیت اسلامی در این دوره، بررسی و نقد کتابهای درسی و اهمیت کتب هدیه های آسمانی پژوهشهای زیادی در این زمینه صورت گرفته از جمله:

مظفری، (۱۳۹۹) در پژوهش تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمانی شش پایه ابتدایی بر اساس میزان توجه به مؤلفه های اخلاقی که با هدف ارزیابی و تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی انجام شده است تا میزان پرداخته شدن به مولفه های اخلاقی مشخص گردد. نتایج نشان دهنده آن است که در کتب درسی مورد بررسی، اخلاق سیاسی از بیشترین میزان و اخلاق اجتماعی از کمترین میزان توجه برخوردار می باشد. و مولفان کتب درسی باید در امر تعلیم و تربیت و تدوین نظام آموزشی بر اساس آموزه های اخلاقی مذکور اهتمام بیشتری ورزند.

صمدی، عبدالرحیمان، (۱۳۹۹) در پژوهش تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمان پایه ششم ابتدایی از منظر توجه به مسئله مهدویت که روش پژوهش، توصیفی از نوع تحلیل محتواست، نتایج تحلیل محتوا نشان داد که در این کتب به مسئله مهدویت به صورت مطلوب پرداخته نشده است. همچنین زیرمؤلفه ها از توزیع متوازن و یکسان برخوردار نیستند.

غلام پور، قاسمیان، رضائی، پورمند، (۱۳۹۷) در پژوهش، تحلیل محتوای کتابهای هدیه های آسمانی پایه های چهارم و پنجم و ششم ابتدایی، از لحاظ میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی می باشد که از روش تحلیل محتوای کیفی - قیاسی برای مشخص کردن مؤلفه های تربیت اخلاقی و سپس، به میزان توجه به این مؤلفه ها در کتاب های هدیه های آسمانی دوره دوم ابتدایی استفاده شده است. و یافته ها حاکی از این است که به طور نا متعادل به این مؤلفه ها در کتابهای پایه های مذکور پرداخته شده است. آموزش همکاری و راهکارهای حفظ دوستی، دارای بیشترین فراوانی و آموزش به کارگیری معیار های عقلانی و دینی در ارزیابی و توانایی تصمیم گیری، در موقعیت های اخلاقی دارای کمترین فراوانی می باشد.

شکاری، نجاریان، (۱۳۹۱) در پژوهش تعیین شاخص های سطح خوانایی گانینک در محتوای کتاب هدیه های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی، بررسی تفاوت سطح خوانایی کتاب هدیه های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی از نظر تناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان مقایسه آنها با سطح توانایی خوانایی دانش آموزان از نظر میزان تناسب متون است که روش پژوهش بر اساس تحلیل محتوا با استفاده از فرمول تعیین شاخص های سطح خوانایی گانینک است. که یافته های این پژوهش نشان داد هیچ یک از این دو کتاب متناسب با سطح سنی و درک و فهم دانش آموزان این دو مقطع تحصیلی نیست و دارای میزانی از درجه دشواری در خوانایی است.

سوالهای پژوهش:

سوال اصلی:

۱- محتوای هدیه های آسمانی بر اساس مؤلفه های تعلیم و تربیت اسلامی چگونه تحلیل

میشود؟

سوالهای فرعی:

۱- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اعتقادی چقدر است؟

- ۲- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اخلاقی چقدر است؟
- ۳- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت فرهنگی چقدر است؟
- ۴- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اجتماعی چقدر است؟

روش پژوهش:

روش پژوهش حاضر توصیفی می باشد که به شیوه تحلیل محتوا انجام شده و از نوع تحقیقات کاربردی است. روش تحلیل محتوا: روش تحلیل محتوا به بررسی محتوای آشکار پیامهای موجود در یک متن می پردازد. در این روش محتوای آشکار و پیامها بطور کمی توصیف میشود. از اینرو این روش را میتوان روش تبدیل داده های کیفی به داده های کمی قلمداد کرد تحلیل محتوا روشی مناسب برای پاسخ دادن به سؤلهای درباره محتوای یک پیام است. که در این پژوهش از تحلیل محتوا به شیوه ی ولیام رومی استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش کتب درسی هدیه های آسمانی دوره ابتدایی شامل کتابهای درسی سال دوم، سوم، چهارم، پنجم و ششم دوره ابتدایی می باشد (شامل پنج جلد کتاب و ۵۴۵ صفحه) که توسط دفتر برنامه ریزی و تألیف کتابهای درسی در سال ۹۹- ۹۸ تألیف و چاپ شده است. در پژوهش حاضر جامعه و نمونه یکی می باشد. جمع آوری اطلاعات به روش اسنادی و مطالعاتی می باشد در این قسمت جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و تدوین چارچوب نظری تحقیق، از منابع اسنادی همانند کتاب، پایان نامه ها، مقالات، همایش ها و همچنین منابع اینترنتی استفاده شد. در این پژوهش ابتدا مسئله پژوهش مشخص گردید. در مرحله بعد سوالات و اهداف پژوهش با توجه به موضوع بیان گردید، و پس از آن با بررسی کتب راهنمای معلم، هدیه های آسمانی پایه های دوم و سوم و چهارم و پنجم و ششم ابتدایی (مؤلفه ها و مضامین) اصلی براساس مؤلفه های مورد نظر استخراج شد سپس، میزان توجه به مؤلفه های تربیتی، در هر یک از کتب هدیه های آسمانی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور، واحد تحلیل پژوهش شامل متن، تصاویر و فعالیت های کتب هدیه های آسمانی می باشد ابزار این تحلیل چک لیست تحلیل محتوای محقق ساخته و فیش برداری بود که مؤلفه ها در چک لیست محقق ساخته مرتب گردید. و در نهایت، تحلیل آنها به صورت محاسبه فراوانی و درصدگیری انجام گرفته است.

یافته های پژوهش:

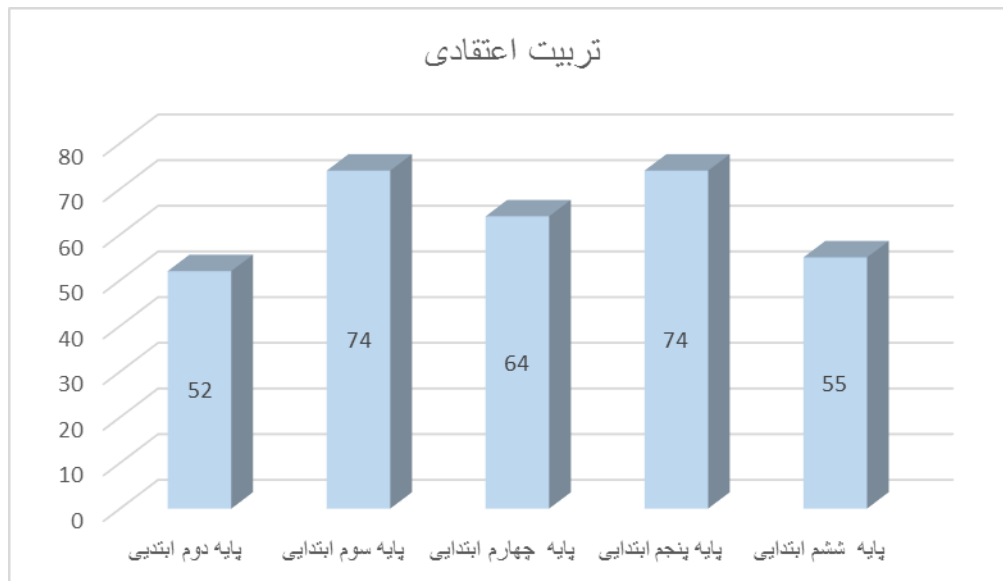
سوال ۱- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اعتقادی چقدر است؟

برای بررسی میزان توجه کتاب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به مؤلفه های تربیت اعتقادی از فراوانی و درصد استفاده شده است. در همین زمینه متن، تصویر و فعالیت های کتب مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آنها در جدول (۱) آورده شده است. نتایج جدول و نمودار (۱) نشان می دهد که میزان توجه کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به تربیت اعتقادی بدین گونه است که از مجموع ۳۱۹ مطالب اعتقادی، در فعالیت ۶۷/۰۸٪ و در متن ۱۵/۳۶٪ و تصاویر ۱۷/۵۵٪ است. و این نتیجه به دست می آید که فراوانی تربیت اعتقادی در پایه سوم و پنجم بیشتر می باشد.

1. Documentary

جدول (۱): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت اعتقادی

جمع	تصاویر		متن		فعالیت		شخص داده
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۵۲	%۱۷/۳۰	۹	%۲۱/۱۵	۱۱	%۶۱/۵۳	۳۲	پایه دوم ابتدایی
۷۴	%۱۷/۵۶	۱۳	%۱۳/۵۱	۱۰	%۶۸/۹۱	۵۱	پایه سوم ابتدایی
۶۴	%۲۱/۸۷	۱۴	%۱۲/۵	۸	%۶۵/۶۲	۴۲	پایه چهارم ابتدایی
۷۴	%۱۶/۲۱	۱۲	%۱۴/۸۶	۱۱	%۶۸/۹۱	۵۱	پایه پنجم ابتدایی
۵۵	%۱۴/۵۴	۸	%۱۶/۳۳۶	۹	%۶۹/۰۹	۳۸	پایه ششم ابتدایی
۳۱۹	%۱۷/۵۵	۵۶	%۱۵/۳۶	۴۹	%۶۷/۰۸	۲۱۴	جمع کل

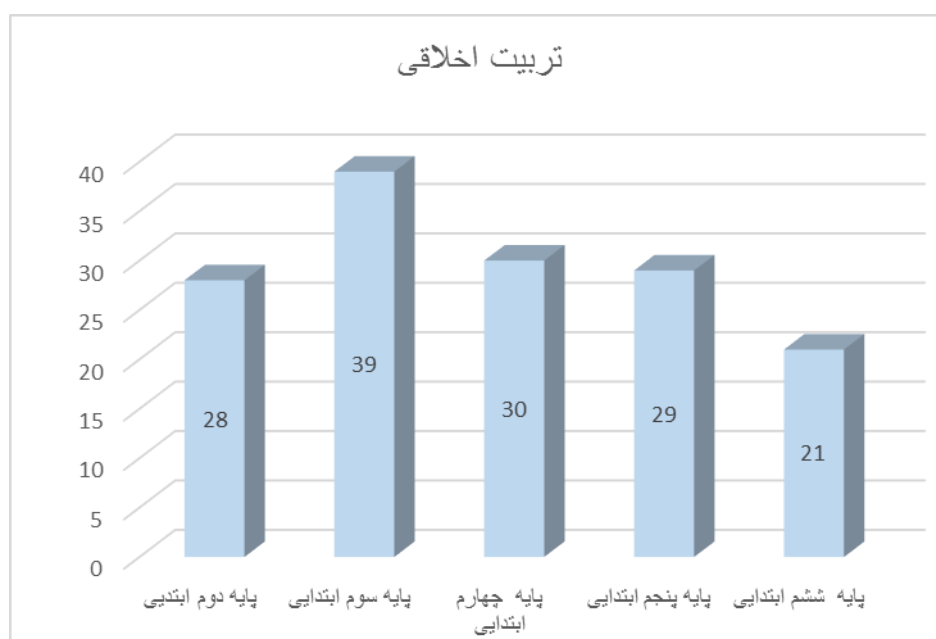

(نمودار ۱): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت اعتقادی

سوال ۲- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اخلاقی چقدر است؟
برای بررسی میزان توجه کتاب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به مؤلفه های تربیت اخلاقی از فراوانی و درصد استفاده شده است. در همین زمینه متن، تصویر و فعالیت های کتاب مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آنها در جدول (۲) آورده شده است.

نتایج جدول و نمودار (۲) نشان می دهد که میزان توجه کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به تربیت اخلاقی بدین گونه است که از مجموع ۱۴۷ مطالب اخلاقی ، در فعالیت %۶۴/۶۲ و در متن %۱۹/۰۴ و در تصویر %۱۶/۳۲ است. و این نتیجه به دست می آید که فراوانی تربیت اخلاقی در پایه سوم بیشتر است.

جمع	تصاویر		متن		فعالیت		شاخص داده
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۲۸	%۱۷/۸۵	۵	%۲۵	۷	%۵۷/۱۴	۱۶	پایه دوم ابتدایی
۳۹	%۱۰/۲۵	۴	%۱۵/۳۸	۶	%۷۴/۳۵	۲۹	پایه سوم ابتدایی
۳۰	%۲۳/۳۳	۷	%۱۳/۳۳	۴	%۶۳/۳۳	۱۹	پایه چهارم ابتدایی
۲۹	%۲۰/۶۸	۶	%۲۷/۵۸	۸	%۵۱/۷۲	۱۵	پایه پنجم ابتدایی
۲۱	%۹/۵۲	۲	%۱۴/۲۸	۳	%۷۶/۱۹	۱۶	پایه ششم ابتدایی
۱۴۷	%۱۶/۳۲	۲۴	%۱۹/۰۴	۲۸	%۶۴/۶۲	۹۵	جمع کل

نمودار (۲): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت اخلاقی)

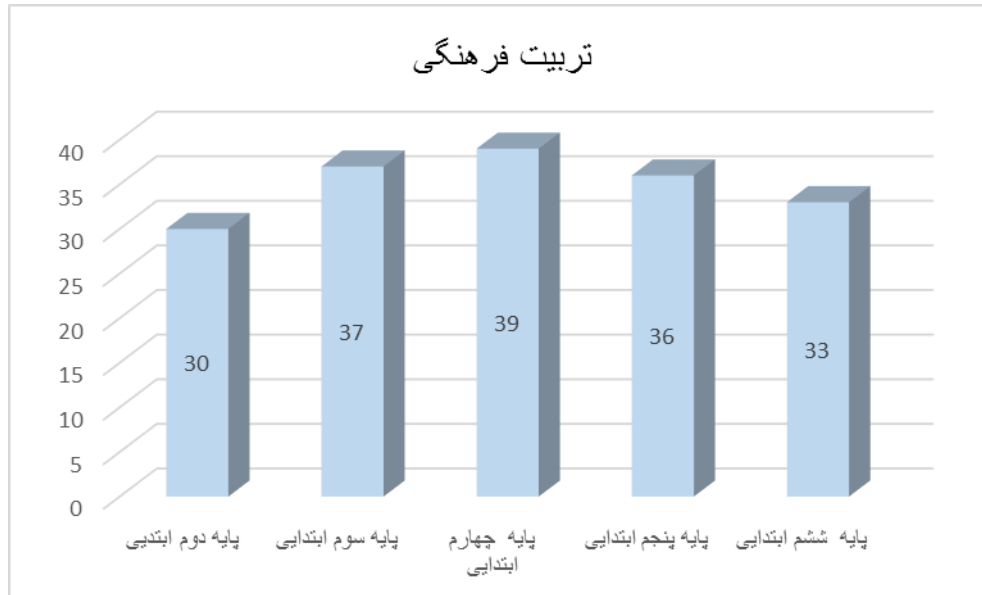
سوال ۳-میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت فرهنگی چقدر است؟ برای بررسی میزان توجه کتاب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به مؤلفه های تربیت فرهنگی از فراوانی و درصد استفاده شده است. در همین زمینه متن، تصویر و فعالیت های کتب مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آنها در جدول (۳) آورده شده است. نتایج جدول و نمودار (۳) نشان می دهد که میزان توجه کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به تربیت فرهنگی

بدین گونه است که از مجموع ۱۷۵ مطالب تربیت فرهنگی، در فعالیت ۶۵/۷۱٪ و در متن ۱۸/۲۸٪ و در تصویر ۱۶٪ است. و این نتیجه به دست می آید که فراوانی تربیت فرهنگی در پایه چهارم بیشتر است.

(جدول ۳): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت فرهنگی

(جدول ۳): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت فرهنگی

جمع	تصاویر		متن		فعالیت		شخص داده /
	فراوانی درصد	فراوانی	فراوانی درصد	فراوانی	فراوانی درصد	فراوانی	
۳۰	%۲۳/۳۳	۷	%۲۳/۳۳	۷	%۵۳/۳۳	۱۶	پایه دوم ابتدایی
۳۷	%۱۳/۵۱	۵	%۱۸/۹۱	۷	%۶۷/۵۶	۲۵	پایه سوم ابتدایی
۳۹	%۲۸/۲۰	۱۱	%۱۵/۳۸	۶	%۵۶/۴۱	۲۲	پایه چهارم ابتدایی
۳۶	%۸/۳۳	۳	%۲۷/۷۷	۱۰	%۶۳/۸۸	۲۳	پایه پنجم ابتدایی
۳۳	%۰۶/۰۶	۲	%۰۶/۰۶	۲	%۸۷/۸۷	۲۹	پایه ششم ابتدایی
۱۷۵	۱۶	۲۸	%۱۸/۲۸	۳۲	%۶۵/۷۱	۱۱۵	جمع کل

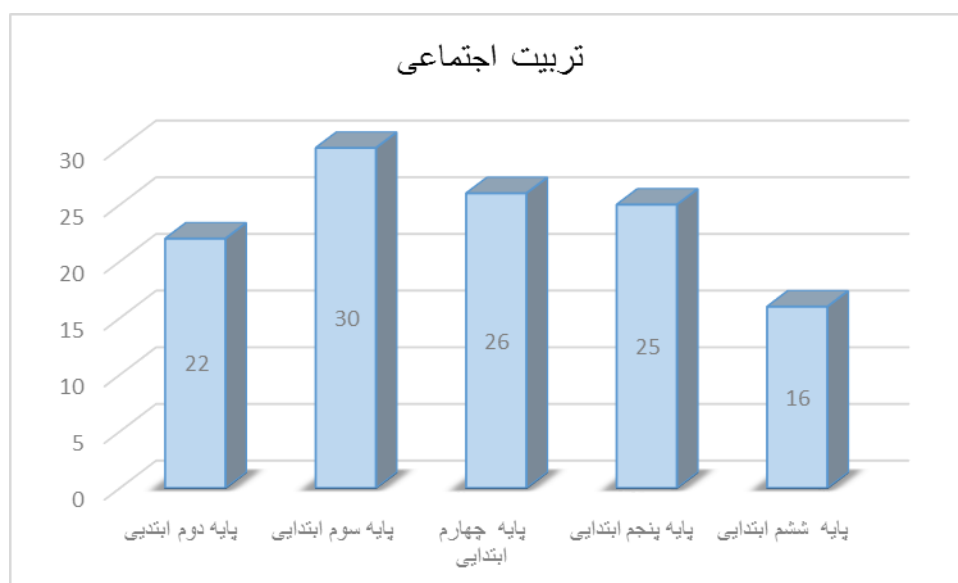
(نمودار ۳): تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت فرهنگی

سوال ۴- میزان توجه محتوای کتب هدیه های آسمانی به مؤلفه های تربیت اجتماعی چقدر است؟ برای بررسی میزان توجه کتاب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به مؤلفه های تربیت اجتماعی از فراوانی و درصد استفاده شده است. در همین زمینه متن، تصویر و فعالیت های کتب مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آنها در جدول (۴) آورده شده است. نتایج جدول و نمودار (۴) نشان می دهد که میزان توجه کتاب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به تربیت اجتماعی

بدین گونه است که از مجموع ۱۱۹ مطالب تربیت فرهنگی، در فعالیت ۶۰/۵۰٪ و در متن ۱۷/۶۴٪ و در تصویر ۲۱/۸۴٪ است. و این نتیجه به دست می آید که فراوانی تربیت اجتماعی در پایه سوم بیشتر است.

جدول (۴) : تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت اجتماعی

جمع	تصاویر		متن		فعالیت		داده / شاخص
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۲۲	۲۲/۷۲٪	۵	۱۳/۶۳٪	۳	۶۳/۶۳٪	۱۴	پایه دوم ابتدایی
۳۰	۱۶/۶۶٪	۵	۱۳/۳۳٪	۴	۷۰٪	۲۱	پایه سوم ابتدایی
۲۶	۲۶/۹۲٪	۷	۱۹/۲۳٪	۵	۵۳/۸۴٪	۱۴	پایه چهارم ابتدایی
۲۵	۲۸٪	۷	۲۴٪	۶	۴۸٪	۱۲	پایه پنجم ابتدایی
۱۶	۱۲/۵٪	۲	۱۸/۷۵٪	۳	۶۸/۷۵٪	۱۱	پایه ششم ابتدایی
۱۱۹	۲۱/۸۴٪	۲۶	۱۷/۶۴٪	۲۱	۶۰/۵۰٪	۷۲	جمع کل

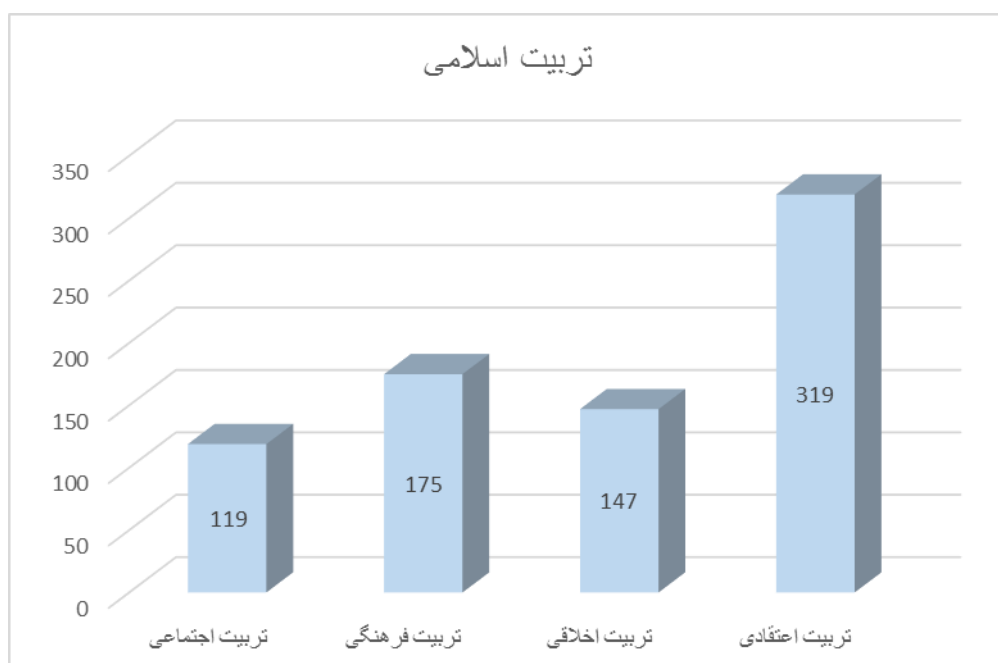
(نمودار ۴) : تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی در مورد توجه به تربیت اجتماعی

سوال اصلی: محتوای هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های تعلیم و تربیت اسلامی چگونه تحلیل می شود؟
 برای بررسی تحلیل کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به مؤلفه های تربیت اسلامی با توجه به جدولها و نمودارهای بالا میزان فراوانی و درصد فراوانی مؤلفه های تربیتی در تمام پایه ها مشخص گردید. با توجه به نتایج جدول و نمودار (۵) می توان نتیجه گرفت که میزان توجه کتب هدیه های آسمانی دوره ی ابتدایی به تربیت اسلامی از مجموع ۷۶۰ مطالب تربیت اسلامی ۴۱/۹۷٪ به تربیت اعتقادی، ۱۹/۳۴٪ به تربیت اخلاقی، ۲۳/۰۲٪ به تربیت فرهنگی و ۱۵/۶۵٪ به تربیت اجتماعی بوده

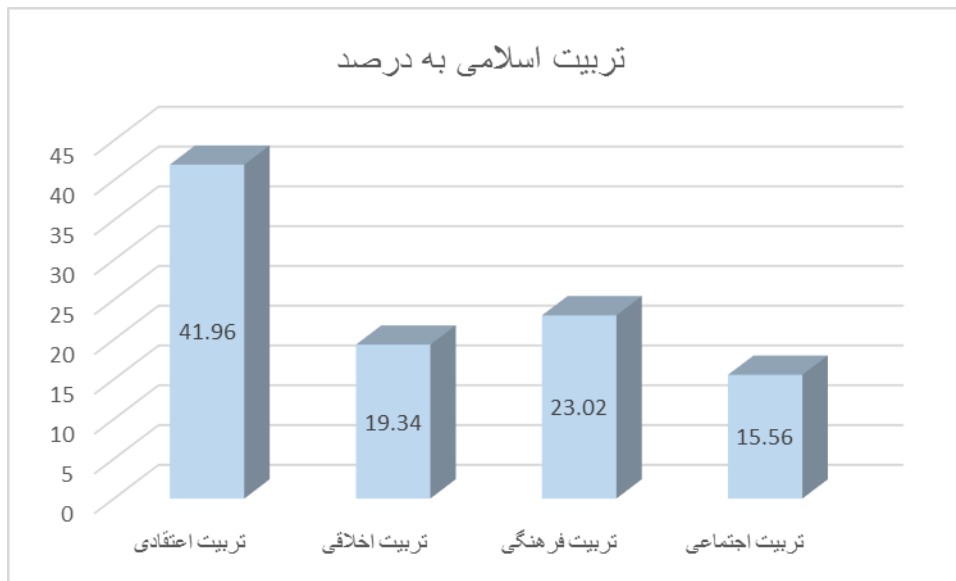
است. و این نتیجه به دست می آید که درصد فراوانی تربیت اعتقادی در کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی بیشتر است. همچنین بعد از تربیت اعتقادی، به ترتیب به تربیت فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی توجه شده است.

(جدول ۵- تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های تعلیم و تربیت اسلامی)

جمع فراوانی	تربیت اجتماعی		تربیت فرهنگی		تربیت اخلاقی		تربیت اعتقادی		شخص / داده
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۱۳۲	%۱۶/۶۶	۲۲	%۲۲/۷۲	۳۰	%۲۱/۲۱	۲۸	%۳۹/۳۹	۵۲	پایه دوم ابتدایی
۱۸۰	%۱۶/۶۶	۳۰	%۲۰/۵	۳۷	%۲۱/۶۶	۳۹	%۴۱/۱۱	۷۴	پایه سوم ابتدایی
۱۵۹	%۱۶/۳۵	۲۶	%۲۴/۵۲	۳۹	%۱۸/۸۶	۳۰	%۴۰/۲۵	۶۴	پایه چهارم ابتدایی
۱۶۴	%۱۵/۲۴	۲۵	%۲۱/۹۵	۳۶	%۱۷/۶۸	۲۹	%۴۵/۱۲	۷۴	پایه پنجم ابتدایی
۱۲۵	%۱۲/۸	۱۶	%۲۶/۴	۳۳	%۱۶/۸	۲۱	%۴۴	۵۵	پایه ششم ابتدایی
۷۶۰	%۱۵/۶۵	۱۱۹	%۲۳/۰۲	۱۷۵	%۱۹/۳۴	۱۴۷	%۴۱/۹۷	۳۱۹	جمع کل

(نمودار ۵- تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های تعلیم و تربیت اسلامی)

(نمودار ۶) تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی بر اساس مولفه های تعلیم و تربیت اسلامی بر حسب درصد

نتایج تحقیق:

هدف پژوهش حاضر تحلیل محتوای کتب هدیه های آسمانی بر اساس مؤلفه های تربیت اسلامی بود که مؤلفه های تربیت اسلامی (اعتقادی، اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی) بر اساس تحلیل محتوای کیفی در سه بعد «متن»، «پرسش»، «تصویر» بررسی شد. و این نتیجه به دست آمد که درصد فراوانی تربیت اعتقادی در کتب هدیه های آسمانی دوره ابتدایی بیشتر است. بعد از تربیت اعتقادی، به ترتیب به تربیت فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی توجه بیشتر شده است. همچنین بیشترین توجه به تربیت اعتقادی در پایه پنجم ابتدایی و به تربیت اخلاقی در پایه سوم ابتدایی و تربیت فرهنگی در پایه ششم ابتدایی و تربیت اجتماعی در پایه دوم و سوم ابتدایی شده است. یافته دیگر پژوهش در تربیت اعتقادی، این نتیجه به دست یافت که فراوانی تربیت اعتقادی در پایه سوم و پنجم بیشتر می باشد. همچنین تربیت اعتقادی بیشترین توجه را در قسمت فعالیت در پایه ششم و در قسمت متن در پایه دوم و در قسمت تصاویر در پایه چهارم داشته است. و در تربیت اخلاقی، این نتیجه به دست می آید که فراوانی تربیت اخلاقی در پایه سوم بیشتر است. همچنین تربیت اخلاقی بیشترین توجه در قسمت فعالیت در پایه ششم و در قسمت متن در پایه پنجم و در قسمت تصاویر در پایه چهارم را داشته است. یافته دیگر پژوهش در تربیت فرهنگی، این است که فراوانی تربیت فرهنگی در پایه پنجم و در قسمت تصاویر در پایه چهارم بیشتر است. همچنین تربیت فرهنگی بیشترین توجه در بعد فعالیت در پایه ششم و در قسمت متن پایه پنجم و در قسمت تصاویر در پایه چهارم داشته است. یافته بعدی پژوهش این نتیجه به دست آمد که فراوانی تربیت اجتماعی در پایه سوم بیشتر است. همچنین تربیت اجتماعی بیشترین توجه در قسمت فعالیت در پایه ششم و در قسمت تصاویر در پایه چهارم در قسمت متن در پایه چهارم را داشته است. در راستای یافته های پژوهش پیشنهاد می شود که مؤلفین کتب درسی به یک اندازه به حیطه های تربیتی توجه داشته باشند همچنین در ویرایش های بعدی کتاب هدیه های آسمانی، از داستان ها و تصاویر بیشتری درباره ابعاد تربیت اخلاقی استفاده شود. همینطور کارشناسان مربوطه در تدوین کتابهای درسی هدیه های آسمانی از نظر متناسب بودن محتوای مطالب، با نیازهای اساسی دانش آموزان به ویژه تربیت اسلامی، بازنگری کنند. و با توجه به اینکه این پژوهش مختص کل کتاب هدیه های آسمانی بوده، پیشنهاد می گردد این پژوهش برای پایه ها، به صورت جداگانه انجام گردد تا مطالب دقیق تری بدست آید.

منابع:

باقری، خسرو (۱۳۸۶) نگاهی دوباره به تربیت اسلامی. تهران: مدرسه.

بدریان، عابد و رستگار، طاهره (1385) مطالعه تطبیقی استانداردهای آموزش علوم دوره آموزش عمومی ایران و کشورهای موفق در آزمون تیمز ارائه شده در همایش نوآوری در برنامه درسی دوره ابتدایی

پردل رودی، فاطمه، بنیاد، بهناز، حانیه نادری، حانیه (۱۳۹۴) تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمانی در پایه سوم، چهارم و ششم ابتدایی بر اساس میزان توجه به ویژگیهای انسان کامل

پروند، محمدحسین (۱۳۸۵). مقدمات برنامه ریزی آموزشی درسی. تهران: شیوه.

تقوی نسب، سید نجمه و دیگران (۱۳۸۸)؛ ضرورت نوآوری در روش های تربیت دینی از منظر مبانی علمی، دینی و فلسفی؛ دو فصلنامه علمی پژوهشی تربیت اسلامی؛ سال چهارم، شماره ۹.

حسینی، محمد، بنی اسدی، احمد، پاییز (۱۳۹۸) الگوی تربیت اخلاقی در کتابهای هدیه های آسمان، پژوهش در برنامه ریزی درسی سال شانزدهم، دورپ دوم، شماره ۳۵ (پیاپی ۶۲) صفحات ۱۲۱ تا ۱۰۶

خسروی حسینی، سید غلامرضا (مترجم) (۱۳۸۳) مفرد الفاظ قرآن (نوشته: راغب اصفهانی) تهران: مرتضوی

داوودی، محمد (۱۳۸۷) سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، تربیت دینی (تحت نظر علیرضا اعرافی، ج ۲. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

رضایی، معرفت (۱۳۸۰). بررسی عوامل مؤثر در تعیین محتوای کتابهای تعلیمات دینی دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان استان آذربایجان، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

رومی، ویلیام (۱۹۸۶) تکنیک های پژوهشی، آموزش علوم کلیات طرح سامان دهی محتوای برنامه های درسی و فناوری آموزشی، نوشته آرش حبیبی، نشر الکترونیک پارس مدیر

شریعتمداری، علی (۱۳۸۷) چند مبحث اساسی در برنامه ریزی درسی. تهران: انتشارات سمت

شکاری، عباس، نجاریان، ذکویه، تایستان (۱۳۹۱) تعیین شاخص های سطح خوانایی گانینگ در محتوای کتاب هدیه های آسمانی چهارم و پنجم ابتدایی ایران، پژوهش در برنامه ریزی درسی، سال نهم، دوره دوم، شماره ۶ (پیاپی ۳۳)

صالحی، اکبر و یار احمدی، مصطفی (۱۳۸۷)؛ تبیین تعلیم و تربیت اسلامی از دیدگاه علامه طباطبائی با تأکید بر هدف ها و روش های تربیتی؛ فصلنامه علمی - تخصصی تربیت اسلامی؛ سال سوم، شماره ۷.

صمدی، معصومه، زمستان (۱۳۹۴) بررسی دیدگاه کارشناسان پیرامون عناصر اصلی دروس کتاب هدیه های آسمان پایه دوم ابتدایی، پژوهش در برنامه ریزی درسی سال دوازدهم، دوره دوم، شماره ۲۰ (پیاپی ۴۷)، صفحات ۲۱۰ تا ۱۹۳

عطاران، محمد (۱۳۸۳) جهانی شدن و فناوری اطلاعات و تعلیم و تربیت. تهران: توسعه فناوری آموزشی مدارس هوشمند

غلامپور، میثم، قاسمیان، عباس، رضائی، مجیب الرحمان، پورمند، امید (۱۳۹۷) تحلیل محتوای کتابهای هدیه های آسمانی پایه های چهارم و پنجم و ششم ابتدایی، از لحاظ میزان توجه به مؤلفه های تربیت اخلاقی، معرفت اخلاقی، سال دهم، شماره اول (بهار و تابستان ۱۳۹۷)

فتحی و اجارگاه، کوروش (۱۳۸۰) اصول برنامه ریزی درسی. تهران: ایران زمین

محمودی، سیروس (۱۳۹۷) تحلیل محتوای کتابهای درسی هدیه های آسمان دوره ابتدایی از نظر توجه به اخلاق زیست محیطی

مطهری، مرتضی (۱۳۷۵) جلوه های معلمی استاد مطهری. چاپ اول، تهران: انتشارات مدرسه

مظفری، امید، اسفند (۱۳۹۹) تحلیل محتوای کتاب هدیه های آسمانی شش پایه ابتدایی بر اساس میزان توجه به مؤلفه های اخلاقی - مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی سال دوم، شماره ۲۰

مقدم زاده، علی (۱۳۹۳). بررسی جایگاه مؤلفه های فرهنگ ایثار و شهادت در اهداف مصوب دوره متوسطه و راهکارهای موثر نهادینه سازی آن در مدارس از نظر دبیران شهر قم. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی درسی، تهران، دانشگاه شاهد

ملکی، حسن (۱۳۹۵) برنامه ریزی درسی (راهنمای عمل)، تهران، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

نقیب زاده، میرعبدالحسین (۱۳۸۵) نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش. تهران: طهوری نوری، محمدرحیم، دکتر احمدوند، محمدعلی، دکتر غفاری، محمد (۱۳۹۷) تحلیل محتوای کتابهای درسی هدیه های آسمان پایه دوم تا ششم دوره ابتدایی و میزان انطباق آنها با شایستگیهای پایه سند برنامه درسی ملی نیکلس، هاوارد (۱۳۷۷) راهنمای عملی برنامه ریزی درسی برای: دانشجویان مراکز تربیت معلم و دانشجویان علوم تربیتی - آموزگاران .. ترجمه داریوش دهقان. تهران: انتشارات قدیانی